РЕЦЕНЗІЇ

УДК 343.533(477):004

Чернявський С. С. **–** доктор юридичних наук, професор, проректор Національної академії внутрішніх справ, м. Київ;
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-2711-3828;

Вознюк А. А. **–** доктор юридичних наук, доцент, завідувач наукової лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, м. Київ;
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3352-5626

Актуальне дослідження проблем протидії злочинам у сфері використання інформаційних технологій

Рец. на кн.: Протидія злочинам у сфері використання інформаційних технологій : інтегр. навч.-практ. посіб. / [М. В. Карчевський, В. В. Коваленко, В. Є. Комлєв та ін.] ; за ред. М. В. Карчевського. Харків : Право, 2019. 188 с.

Необхідність наукового аналізу проблем кримінальної відповідальності за злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин, систем, комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (злочини у сфері використання інформаційних технологій) зумовлена появою та динамічним розвитком принципово нового виду злочинів. Динамічне зростання кількісних і якісних показників інформаційних відносин, розширення сфери застосування комп'ютерної техніки та поглиблення процесів інформатизації безсумнівно є позитивними характеристиками сучасного суспільства. Водночас інформатизація – це діалектичний процес, а тому маємо констатувати, що він стимулював формування принципово нових видів загроз, яким притаманний такий рівень суспільної небезпеки, який вимагає застосування відповідних кримінально-правових засобів.

Сучасний стан розвитку телекомунікаційних, інформаційних і комп'ютерних технологій активізує суспільні відносини у сфері їх використання. Інформаційні технології та комп'ютерні мережі утворюють важливу галузь економіки, що виходить за межі економіки однієї країни та має усталені міжнародні зв'язки. Зазначене засвідчує нагальність вирішення питання ефективності розслідування злочинів у сфері інформаційних технологій.

Рівень суспільної небезпеки досліджуваних у посібнику посягань постійно зростає, оскільки зростають обсяг і суспільне значення інформації, яку опрацьовують з використанням комп'ютерної техніки. Аналіз наявної навчальної літератури засвідчує затребуваність робіт, присвячених проблематиці протидії злочинам у сфері використання інформаційних технологій. У зв'язку із цим підготовка навчально-практичного посібника є надзвичайно актуальною та своєчасною.

Варто зазначити про якісний склад авторського колективу. Проблематику протидії злочинам у сфері використання інформаційних технологій у рецензованому посібнику аналізують представники науки, правоохоронних органів і розробники промислових систем інформаційної безпеки.

Позитивно слід оцінити об'єднання в межах одного посібника питань кримінально-правової кваліфікації та криміналістичного забезпечення розслідування злочинів у сфері використання інформаційних технологій.

Увагу акцентовано на кримінально-правовій характеристиці та особливостях кваліфікації злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем, комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Належно аргументовано шляхи розв'язання наявних у цій сфері проблем. Наприклад, у підрозділі 2.2 «Особливості кримінально-правової кваліфікації посягань на власність, вчинюваних з використанням комп'ютерної техніки» розглянуто випадки необхідності додаткової кваліфікації дій винної особи за статтями, що передбачають відповідальність за злочини у сфері використання комп'ютерної техніки. Зокрема, автори стверджують, що використання комп'ютерної техніки під час учинення злочинів проти власності утворює самостійний склад злочину в разі заподіяння певної шкоди відносинам власності на комп'ютерну інформацію, коли певну інформацію було незаконно знищено, блоковано, модифіковано.

У розділі 3 висвітлено сучасні способи вчинення злочинів у сфері використання інформаційних технологій, сліди таких протиправних дій, обстановку незаконного втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем і комп'ютерних мереж, а також важливі для методики розслідування цих злочинів криміналістичні риси особи злочинця.

У розділі 4 в межах особливостей початкового етапу розслідування злочинів у

сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем, комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку автори вдало окреслили специфіку виявлення несанкціонованого втручання в роботу ЕОМ через систему застосування спеціальних технічних засобів, програмно-технологічних прийомів огляду та фіксації інформації, використання спеціальних інженерних рішень, обов'язкове залучення фахівця оперативно-технічного підрозділу, взаємодію з операторами зв'язку й провайдерами.

Типові слідчі ситуації та версії в п'ятому розділі посібника розглянуто в комплексі з відповідними їм алгоритмами слідчих (розшукових) дій початкового етапу розслідування аналізованих злочинів.

Сучасний стан дослідження проблематики протидії злочинам у сфері використання інформаційних технологій актуалізує необхідність постійного вдосконалення знань і практичних навичок у цій сфері, тому досить вдалим є перелік питань щодо призначення комп'ютерно-технічної експертизи, що запропонований у розділі 6 «Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів у сфері використання інформаційних технологій».

Слід акцентувати увагу на використаному в посібнику інноваційному підході до організації навчального матеріалу. Завдяки технології QR-кодів читачі мають змогу отримувати додаткову корисну інформацію у вигляді відеокоментарів, презентацій, матеріалів судової практики. Реалізовано можливість автоматизованого тестування, а також спілкування з авторами в режимі форуму чи відеоконференції. Фактично посібник має форму дистанційного курсу.

Отже, запропонована авторським колективом концепція «інтегрований навчально-практичний посібник» цілком виправдовує свою назву: 1) у роботі органічно поєднано кримінально-правову, процесуальну та криміналістичну тематики; 2) авторський колектив формують науковці, правоохоронці, фахівці з IT; 3) посібник не обмежується друкованим варіантом, а становить розгалужену систему різноманітних джерел інформації.

Таким чином, рецензована робота однозначно заслуговує позитивного відгуку та може бути рекомендована всім, хто цікавиться проблематикою кримінально-правового регулювання у сфері інформаційної безпеки та криміналістичного забезпечення розслідування злочинів у сфері використання інформаційних технологій.

Рецензія надійшла до редколегії 26.12.2018

Cherniavskyi S. **–** Doctor of Law, Professor, Vice-Rector of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine;
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-2711-3828;

Vozniuk A. **–** Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Scientific Laboratory on Problems Counteracting of Crime of the Educational and Research Institute No. 1 of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine;
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3352-5626

Relevant Study of the Problems of Crime Prevention in the Sphere of Using Information Technology

Review of the book: Combating crimes in the field of information technology : Integral. educ.-prac. note / [M. Karchevskyi, V. Kovalenko, V. Komliev and others] ; Ed. by M. Karchevskyi. Kharkiv : Pravo, 2019. 188 p.